

Получена: 19/05/2023/ Принята: 16/10/2023 / Опубликовано online: 30/10/2023

УДК 614.256.5:616.314

DOI 10.53511/PHARMKAZ.2023.22.55.044

А.Б. СЫЗДЫКОВА¹, К.К. ТОГУЗБАЕВА¹, К.М. ФАЙЗУЛЛИНА², А.Б. СЫЗДЫКОВА³, Д.Б. БЕККАЗИНОВА⁴

С.Ж. Асфендияров атындағы Қазақ Ұлттық медицина университеті

АЛМАТЫ ҚАЛАСЫНДАҒЫ ТІС ДӘРІГЕРЛЕРІНІҢ ЖҰМЫСҚА ҚАНАФАТТАНУ ДӘРЕЖЕСІН ЗЕРТТЕУ

Түйін: Дәрігерлер жұмысындағы күйзелістер денсаулыққа қатысты шағымдарға әсер ететіні белгілі. Стоматологтар жұмыс ортасындағы қолайсыз факторлардың (жоғары нейро-эмоционалды стресс, мәжбүрлі жұмыс позасы, анализатор жүйелерінің шамадан тыс кернеуі, шу, діріл және т.б.) күрделі әсеріне ұшырайды.

Біз Алматыдағы тіс дәрігерлерінің жұмысына қанағаттану дәрежесін анықтауды мақсат еттік.

Зерттеуде әлеуметтік әдіс қолданылды. Алматы қаласындағы 26 жеке стоматологиялық клиникада жұмыс істейтін 128 тіс дәрігері арасында анонимді сауалнама жүргізілді.

Дәрігерлердің қызметтерінің құнына байланысты пікірлері былайша бөлінді: құны негізделген 60,9%-ға (абс. 78), жоғары бағаланған – 19,5%-ға (абс. 25). Стоматологтардың тек 17,2%-ы (абс. 22) жалақысын жеткілікті деп есептеді. Өзінің кәсіби мүмкіндіктерін іске асыруды барлық стоматологтардың 27,3%-ы (абс. 35) толық жүзеге асыратынын, 68,75%-ы (абс. 88) толық емес жүзеге асыратын білдірді.

Жұмысқа қанағаттанбауға әсер ететін негізгі факторлар: жалақының жеткіліксіз деңгейі, кәсіби жұмыс жүктемесінің көп болуы, пациенттермен қақтығыстар, ұжыммен және басшылықпен қарым-қатынастар. Барлық топтағы дәрігерлердің еңбекақының орындалған жұмысқа сәйкестігі туралы пікірлері айтарлықтай ерекшеленбеді және жынысына, жасына, аттестаттау санатына, толық емес жұмыс күніне байланысты болмады.

Түйінді сөздер: жұмысқа қанағаттану, тіс дәрігері, жұмыс жағдайы, сауалнама, Алматы қаласы.

А.Б. СЫЗДЫКОВА¹, К.К. ТОГУЗБАЕВА¹, К.М. ФАЙЗУЛЛИНА², А.Б. СЫЗДЫКОВА³, Д.Б. БЕККАЗИНОВА⁴

Казахский Национальный медицинский университет имени С.Д.Асфендиярова

ИЗУЧЕНИЕ СТЕПЕНИ УДОВЛЕТВОРЕННОСТИ РАБОТОЙ У ВРАЧЕЙ-СТОМАТОЛОГОВ В Г. АЛМАТЫ

Резюме: Хорошо известно, что стрессоры на работе врачей влияют на показатели здоровья. Стоматологи подвергаются комплексному воздействию неблагоприятных факторов производственной среды (высокая нервно-эмоциональная нагрузка, вынужденная рабочая поза, перенапряжение анализаторных систем, шум, вибрация и др.).

Нашей целью было выявить степень удовлетворенности работой стоматологов г. Алматы.

Использовался социологический метод – анонимный опрос 128 врачей-стоматологов, работающих в 26 частных стоматологических клиниках г. Алматы.

Отношение врачей к стоимости своих услуг распределилось следующим образом: стоимость считали достаточной 60,9% (абс. 78), завышенной - 19,5% (абс. 25).

SYZDYKOVA A.B.¹, TOGUZBAYEVA K.K.¹, FAIZULLINA K.M.², SYZDYKOVA A.B.³, BEKKAZINOVA D.B.⁴

Asfendiyarov Kazakh National medical university

STUDYING THE DEGREE OF DENTIST'S JOB SATISFACTION IN ALMATY

Resume: It is well known that stressors at work influence health complaints. Dentists are exposed to the complex effects of adverse factors in the working environment (high neuro-emotional stress, forced working posture, overvoltage of analyzer systems, noise, vibration, etc.).

We aimed to identify the degree of satisfaction with the work of dentists in Almaty.

A sociological method was used – an anonymous survey of 128 dentists working in 26 private dental clinics in Almaty.

The ratio of doctors to the cost of their services was distributed as follows: the cost was considered enough by 60.9% (abs. 78), overestimated - 19.5% (abs. 25).

Only 17.2% (abs. 22) of dentists considered the salary to be sufficient. The implementation of their professional capabilities was considered complete by 27.3% of all dentists (abs. 35), 68.75% (abs.

Лишь 17,2% (абс. 22) стоматологов считают заработную плату достаточной. Реализацию своих профессиональных возможностей считали полной 27,3% всех врачей-стоматологов (абс. 35), 68,75% (абс. 88) считали, что не реализуют их в полной мере. Основными факторами, влияющими на неудовлетворенность работой, были признаны: недостаточная заработная плата, большая профессиональная нагрузка, конфликты с пациентами, отношения с коллективом и руководством. Мнения всех врачей о соответствии заработной платы выполняемой работе существенно не различались и не зависели от пола, возраста, аттестационного разряда, неполного рабочего времени.

Ключевые слова: удовлетворенность работой, стоматолог, условия труда, анкета, Алматы.

Кіріспе

Соңғы жылдары медицина қызметкерлерінің жұмыс орнындағы әл-ауқатына көп көңіл бөлінуде, бұл медициналық көмектің сапасының артуына әсер етуі мүмкін. Шынында да, қолайсыз еңбек жағдайлары мен жұмысқа байланысты стресстің үйлесімі көрсетілетін күтім сапасының төмендеуіне әкелуі және пациенттің қауіпсіздік деңгейіне ықпал етеді [1]. Қазіргі уақытта еңбек әлеуетін сақтау және елдің экономикалық дамуы үшін жағдай жасау үшін еңбекке қабілетті халықтың денсаулығын сақтау және нығайту мәселесі басым бағыттардың бірі болып табылады.

Дәрігерлер медициналық қызметкерлер арасында ең қолайсыз денсаулық көрсеткіштеріне ие, олардың аурушандығы басқа қызметтегі жұмысшылармен салыстырғанда жоғары [2]. Медицина қызметкерлерінің еңбек қызметінің ерекшелігі ауру тудыруы немесе мүгедектікке әкеп соғуы мүмкін басқа сипаттағы кәсіби факторлардың әсерінен болады [1]. Жұмыстағы күйзелістердің денсаулыққа қатысты шағымдарға әсер ететіні белгілі. Дегенмен, жұмыста жайсыздыққа әкелетін стресстік психоәлеуметтік жұмыс ортасы ғана емес. Науқастың ерекшеліктері сияқты басқа факторлар да жұмыстың қалай қабылданатынына әсер етеді [3]. Мысалы, алғашқы медициналық көмек дәрігерлері үшін әртүрлі пациенттерді қабылдау қиындық ретінде саналса, жалпы тәжірибелік дәрігерлер көптеген ауыр қабылдауларды өткізген соң, жұмысқа қанағаттанушылықтың төмендейтіні байқалды [4]. Стоматологтар жұмыс ортасындағы қолайсыз факторлардың күрделі әсеріне (жоғары нейро-эмоционалды стресс, мәжбүрлі жұмыс позасы, анализатор жүйелерінің шамадан тыс кернеуі, шу, діріл және т.б.) ұшырайды [5, 6]. Стоматологтардың жұмысы ең жоғары дәлдіктегі көрнекі жұмыс санатына жатады, бұл жарық көзі мен жарықтандырылған объект арасындағы күрт қарама-қайшылықтарға, қарастырылатын объектілердің қол жетімсіздігіне және фотополимеризация лампаларын бірнеше рет қолдануға байланысты.

Сондықтан, біздің зерттеудің мақсаты – Алматы қаласындағы тіс дәрігерлерінің жұмысына қанағаттану дә-

88) believed that they did not fully realize them.

The main factors influencing job dissatisfaction were considered to be: insufficient wages, large professional workload, conflicts with patients, relations with the team and management. The opinions of doctors in all groups on the correspondence of wages to the work performed did not differ significantly and did not depend on gender, age, attestation category, part-time employment.

Key words: job satisfaction, dentist, working conditions, questionnaire, Almaty

режесін анықтау болды.

Материал және әдістер

Зерттеуде әлеуметтік әдіс қолданылды – Алматы қаласының тіс дәрігерлеріне анонимді сауалнама қолданылды. Құрылымдық онлайн сауалнама дайындалып, қатысушыларға деректер жинау үшін ұсынылды. Осы сауалнамаларға сілтеме жеке стоматологиялық клиникалардың электрондық мекенжайларына зерттеудің мақсаттары мен міндеттерін түсіндірумен жіберілді. Содан кейін сауалнаманы респонденттердің өздері толтырды.

Сауалнамаға демографиялық деректер, оның ішінде жынысы, жасы, жұмыс тәжірибесі, медициналық ұйымның орналасқан жері (Алматы қаласы) бойынша сұрақтар енгізілген. Бірқатар сұрақтар кәсіби мүмкіндіктерді іске асыру дәрежесі туралы, жұмысқа және жалақыға қанағаттану, науқастың әл-ауқатын қамтамасыз етудегі тіс дәрігерінің рөлі туралы ақпарат алуға мүмкіндік берді. Сонымен қатар, стоматологиялық креслодағы және әкімшілік тапсырмалар бойынша науқастармен жұмысқа қанағаттанушылық деңгейі бағаланды. Зерттеуге Алматыдағы 26 жекеменшік стоматологиялық клиникада жұмыс істейтін 128 тіс дәрігері қатысты. Зерттеуге қосу критерийлері: кемінде 1 жыл жұмыс тәжірибесі бар тіс дәрігері және зерттеуге қатысуға келісімі бар. Анонимді онлайн сауалнаманы толтыру ақпараттандырылған келісім ретінде жіктелді. Сауалнама 2022 жылдың 1 шілдесі мен 30 қыркүйегі аралығында жүргізілді.

Сауалнама арқылы алынған мәліметтерді өңдеу SPSS 21.0 нұсқасы (SPSS Inc., IBM) арқылы жүзеге асырылды. Үздіксіз деректерді көрсету үшін орташа мән мен стандартты ауытқулар пайдаланылды.

Нәтижелер.

Зерттеуге Алматы қаласындағы 26 жеке стоматологиялық клиникада жұмыс істейтін 128 тіс дәрігері қатысты, оның ішінде 71 ер (55,5%) және 57 әйел (45,5%). Дәрігерлердің 75,8% (абс. 97) терапевтік стоматологиямен, қалғандары хирургия саласында 14,1% (абс. 18), ортопедия 7% (абс. 9), ортодонтия 0,9% (абс. 4) мамандандырылған. Стоматологияда 62 респондент

1-кесте – Респонденттердің демографиялық сипаттамалары

	Жиілік (n)	Пайыз (%)
Жасы		
25–34	44	34,4
35–44	45	35,2
45–54	28	21,8
55-тен жоғары	11	8,6
Жынысы		
Ер	71	55,5
Әйел	57	45,5
Мамандығы бойынша еңбек өтілі		
5 жылдан аз	18	14,1
6–10 жыл	36	28,1
11–15 жыл	28	21,9
16–20 жыл	26	20,3
20 жылдан астам	20	15,6

(48,4%) толық емес жұмыс күнін істейтіні анықталды. Дәрігерлердің жас бойынша бөлінуі: 25–34 жас (абс. 44), 35–44 жас (абс. 45), 45–54 жас (абс. 28) және 55 жастан жоғары (абс. 11). Респонденттердің ішінде 34 дәрігер (26,5%) жоғары аттестациялық санатқа ие болды; бірінші – 26 (20,3%); екіншісі – 20 (15,6%); санаты болмаған – 48 (37,5%) дәрігер.

Мамандығы бойынша 5 жыл және одан аз еңбек өтілі 18 стоматологта (14,1%), 6-10 жыл – 36 (28,1%), 11-15 жыл – 28 (21,9%), 16-20 жыл – 26 (20,3%) және 20 жылдан жоғары – 20 (15,6%) дәрігерде анықталды (1-кесте).

Дәрігерлердің қызмет көрсету құнына қатынасы келесідей бөлінді: 60,9% (абс. 78) шығындар негізделген деп есептеді, артық бағаланған – 19,5% (абс. 25), 12,2% (абс. 16) – төмендетілген деп есептеді. 7,0% (абс. 9.) жауап беруден бас тартты.

Барлық топтағы дәрігерлердің еңбекақының орындалған жұмысқа сәйкестігі туралы пікірлері айтарлықтай ерекшеленбеді және жынысына, жасына, аттестаттау санатына, толық емес жұмыс күніне байланысты болмады. Стоматологтардың 23,4% (абс. 30) жалақыны өте төмен, 59,4% (абс. 76) төмен және 17,2% (абс. 22) жеткілікті деп есептеді.

Өздерінің кәсіби мүмкіндіктерін іске асыруды барлық стоматологтардың 27,3% (абс. 35), 68,75% (абс. 88) толық жүзеге асырмады деп есептеді, ал жалақы деңгейі туралы пікірлерде айтарлықтай айырмашылықтар анықталды. кіші топтар. Қалған 5 адам бұл сұраққа жауап бермеді.

Барлық дәрігерлердің 43,75% (абс. 56) өз жұмысына қанағаттанған, ал біз бұл белгінің респонденттердің жынысы мен жасына, олардың аттестаттау санатына, толық емес жұмыс күні мен жұмыс орнымен байланысын анықтай алмадық.

Жұмысқа қанағаттанбауға әсер ететін негізгі факторлар: жалақының жеткіліксіздігі, үлкен кәсіби жұмыс жүктемесі, пациенттермен жанжалдар, ұжыммен және басшылықпен қарым-қатынастар (кесте 2). Нәтижелі жұмыс істеуге кедергі келтіретін факторларды атап өтпеген стоматологтардың 75,8% (абс. 97) еңбек жағдайына қанағаттанған, ал белгілі себептерді атағандар арасында тек 23,4% қанағаттанған ($p < 0,001$).

Талқылау. Бастапқыда жұмысқа қанағаттану тұжырымдамасы мотивацияның негізгі теориялары шеңберінде қарастырылды. Герцбергтің мотивация теориясына сәйкес (АҚШ, 1968 ж.) қызметкердің УТ жұмыста болатын ынталандырушы және гигиеналық факторлармен анықталады [7]. Жұмысқа қанағаттанудың әртүрлі тәсілдерін талдау негізінде осы жұмыс шеңберінде бірыңғай жалпылама анықтама тұжырымдалған: жұмысқа қанағаттану – бұл қызметкердің жұмысқа деген талаптары мен күтулеріне эмоционалды баға беруі, оның жұмыс туралы жалпы әсерін тудыруы [8, 9]. Зерттеу Панкевич В.И. т.б. медициналық ұйымда ұзақ жұмыс істейтін дәрігерлер, әдетте, барлық медициналық ұйымдарда өз жұмысына қанағаттанатынын көрсетті [10]. Тәжірибелі жұмысшылар үлкен үміт пен белгілі бір қиындықтар мен кемшіліктерге бейімделудің болмауына байланысты өз жағдайын жақсырақ бағалайды деп болжауға болады [11].

Kikawa D.O. және бірлескен авторлар (2016) мемлекеттік және жеке клиникалардағы мамандардың шамамен үштен бірінде көру проблемалары бар екенін

Кесте 2 – Жұмысқа қанағаттанбауға әсер ететін факторлар

Факторлар	абс.	%
Жалақының жеткіліксіздігі	106	82,8
Үлкен кәсіби жүктеме	95	74,2
Пациенттермен қақтығыстар	64	50
Ұжыммен қарым-қатынас	32	25
Басқарумен қарым-қатынас	28	21,9
Жаңа дағдыларды дамыту мүмкіндігінің болмауы	25	19,5
Жұмысты нашар ұйымдастыру	18	14,0
Мансаптық өсудің болмауы	5	3,9

және респонденттердің жартысы жұмыс күнінен кейін визуалды анализатормен байланысты ыңғайсыздықты сезінетінін анықтады. [12].

Сабитова А. және т.б. үш фокус-топпен, оның ішінде 23 қатысушы және 30 жеке сұхбат жүргізген зерттеуінде жұмыстағы моральдық жағдайға әсер ететін көрсеткіштер: жұмыс үшін әділетсіз сыйақы; осалдық пен бағаламау сезімі; жұмыстың нашар стильдері мен әдістері; жоғары ішкі құндылық мотивация [13]. Бұл нәтижелер біздің нәтижелерімізбен жанама түрде сәйкес келеді. Қорытынды. Осылайша, Алматы қаласындағы жеке стоматологиялық көмек көрсететін медициналық ұйымдардың 128 стоматологтары арасында жүргізілген сауалнама негізінде арнайы өзірленген сауалнаманы пайдалана отырып жүргізілген зерттеу нәтижесінде жұмысшылардың жартысынан азы (43,7%) өз

кәсіби деңгейіне қанағаттанатынын көрсетті. әрекеттер. Барлық стоматологтардың 27,3%-ы өздерінің кәсіби мүмкіндіктерін толық іске асырдым деп есептесе, 68,7%-ы оларды толық іске асырмадым деп есептеді. Осы тақырып бойынша келесі зерттеулерде дәрігерлердің кәсіби қызметіне қанағаттану деңгейіне басқа факторлардың әсерін зерттеуге болады.

Осы зерттеудің шектеулері. Біз стоматологтардың үлкен таңдауының қанағаттану сауалнамасын жүргізе алмадық, себебі сауалнамаға сілтеме онлайн түрде жіберілді. Дәрігерлердің орташа жалақысы туралы деректер талдау үшін қол жетімді болмады, бұл әртүрлі медициналық мекемелердегі жалақы деңгейін қанағаттанарлықпен жалақы деңгейін салыстыруға мүмкіндік бермеді..

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

- 1 Assiry A.A., Alnemari A., Adil A.H., Karobari M.I., Sayed F.R., Marya A., Basheer S.N., Marya C.M. Extensive Evaluation of the Overall Workplace Experience and Job Satisfaction of Dentists in Saudi Arabia. *Biomed Res Int.* 2022 Jan 7;2022:4968489. doi: 10.1155/2022/4968489. PMID: 35036434; PMCID: PMC8759891.
- 2 Le V.N.T., Dang M.H., Kim J.G., Yang Y.M., Lee D.W. Dentist Job Satisfaction: A Systematic Review and Meta-analysis. *Int Dent J.* 2021 Oct;71(5):369-377. doi: 10.1016/j.identj.2020.12.018. Epub 2021 Feb 19. PMID: 33612262; PMCID: PMC9275337.
- 3 Pr G., Asokan S., Viswanath S. Job satisfaction and stress among dental faculty members: A mixed-method approach. *J Dent Educ.* 2021 Oct;85(10):1606-1615. doi: 10.1002/jdd.12730. Epub 2021 Jul 5. PMID: 34224152.
- 4 Marklund S., Huang K., Zohouri D., Wahlström J. Dentists working conditions - factors associated with perceived workload. *Acta Odontol Scand.* 2021 May;79(4):296-301. doi: 10.1080/00016357.2020.1849791. Epub 2020 Dec 1. PMID: 33945398.
- 5 Anzar W., Qureshi A., Afaq A., Alkahtany M.F., Almadi K.H., Ben Gasseem A.A., AlRefeai M.H., Naseem M., Vohra F., Abduljabbar T. Analysis of occupational stress, burnout, and job satisfaction among dental practitioners. *Work.* 2022;72(1):323-331. doi: 10.3233/WOR-210555. PMID: 35431216.
- 6 Shacham M., Hamama-Raz Y., Kolerman R., Mijiritsky O., Ben-Ezra M., Mijiritsky E. COVID-19 factors and psychological factors associated with elevated psychological distress among dentists and dental hygienists in Israel. *Int J Environ Res Public Health.* 2020;17(8):2900
- 7 Goetz K., Schuldei R., Steinhäuser J. Working conditions, job satisfaction and challenging encounters in dentistry: a cross-sectional study. *Int Dent J.* 2019 Feb;69(1):44-49. doi: 10.1111/ijdj.12414. Epub 2018 Jul 20. PMID: 30028019; PMCID: PMC9379060.
- 8 O'Selmo E., Collin V., Whitehead P. Associates and their working environment: a comparison of corporate and non-corporate associates. *Br Dent J.* 2018 Sep 14;225(5):425-430. doi: 10.1038/sj.bdj.2018.741. PMID: 30215416.
- 9 OECD Reviews of Health Systems: Kazakhstan 2018. Organization for Economic Cooperation and Development; 2018. Available from: https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/oecd-reviews-of-health-systems-kazakhstan-2018_9789264289062-en
- 10 Кәнева Д.А., Бреусов А.В. Мотивация медицинского персонала стоматологических организаций различных форм собственности: данные социологического исследования // Саратовский научно-медицинский журнал. 2018. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/motivatsiya-meditsinskogo-personala-stomatologicheskikh-organizatsiy-razlichnyh-form-sobstvennosti-dannye-sotsiologicheskogo> (дата обращения: 09.03.2023).
- 11 Sabitova A., Hickling LM, Toleubayev M., Jovanović N., Priebe S. Job morale of physicians and dentists in Kazakhstan: a qualitative study. *BMC Health Serv Res.* 2022 Dec 10;22(1):1508. doi: 10.1186/s12913-022-08919-x. PMID: 36496368; PMCID: PMC9737959.
- 12 Кикава Д.О., Сарайкина Д.С., Пичугина Н.Н. Гигиенические аспекты работы врачей стоматологов // БМИК. 2016. №7. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/gigienicheskie-aspekty-raboty-vrachey-stomatologov> (дата обращения: 19.03.2023).
- 13 Sabitova A., McGranahan R., Altamore F., Jovanovic N., Windle E., Priebe S. Indicators Associated With Job Morale Among Physicians and Dentists in Low-Income and Middle-Income Countries: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Netw Open.* 2020 Jan 3;3(1):e1913202. doi: 10.1001/jamanetworkopen.2019.13202. PMID: 31922555; PMCID: PMC6991249.

REFERENCES

- 1 Assiry A.A., Alnemari A., Adil A.H., Karobari M.I., Sayed F.R., Marya A., Basheer S.N., Marya C.M. Extensive Evaluation of the Overall Workplace Experience and Job Satisfaction of Dentists in Saudi Arabia. *Biomed Res Int.* 2022 Jan 7;2022:4968489. doi: 10.1155/2022/4968489. PMID: 35036434; PMCID: PMC8759891.
- 2 Le V.N.T., Dang M.H., Kim J.G., Yang Y.M., Lee D.W. Dentist Job Satisfaction: A Systematic Review and Meta-analysis. *Int Dent J.* 2021 Oct;71(5):369-377. doi: 10.1016/j.identj.2020.12.018. Epub 2021 Feb 19. PMID: 33612262; PMCID: PMC9275337.
- 3 Pr G., Asokan S., Viswanath S. Job satisfaction and stress among dental faculty members: A mixed-method approach. *J Dent Educ.* 2021 Oct;85(10):1606-1615. doi: 10.1002/jdd.12730. Epub 2021 Jul 5. PMID: 34224152.
- 4 Marklund S., Huang K., Zohouri D., Wahlström J. Dentists working conditions - factors associated with perceived workload. *Acta Odontol Scand.* 2021 May;79(4):296-301. doi: 10.1080/00016357.2020.1849791. Epub 2020 Dec 1. PMID: 33945398.
- 5 Anzar W., Qureshi A., Afaq A., Alkahtany M.F., Almadi K.H., Ben Gasseem A.A., AlRefeai M.H., Naseem M., Vohra F., Abduljabbar T. Analysis of occupational stress, burnout, and job satisfaction among dental practitioners. *Work.* 2022;72(1):323-331. doi: 10.3233/WOR-210555. PMID: 35431216.
- 6 Shacham M., Hamama-Raz Y., Kolerman R., Mijiritsky O., Ben-Ezra M., Mijiritsky E. COVID-19 factors and psychological factors associated with elevated psychological distress among dentists and dental hygienists in Israel. *Int J Environ Res Public Health.* 2020;17(8):2900
- 7 Goetz K., Schuldei R., Steinhäuser J. Working conditions, job satisfaction and challenging encounters in dentistry: a cross-sectional study. *Int Dent J.* 2019 Feb;69(1):44-49. doi: 10.1111/ijdj.12414. Epub 2018 Jul 20. PMID: 30028019; PMCID: PMC9379060.
- 8 O'Selmo E., Collin V., Whitehead P. Associates and their working environment: a comparison of corporate and non-corporate associates. *Br Dent J.* 2018 Sep 14;225(5):425-430. doi: 10.1038/sj.bdj.2018.741. PMID: 30215416.
- 9 OECD Reviews of Health Systems: Kazakhstan 2018. Organization for Economic Cooperation and Development; 2018. Available from: https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/oecd-reviews-of-health-systems-kazakhstan-2018_9789264289062-en

- 10 Kaneva D.A., Breusov A.V. Motivaciya medicinskogo personala stomatologicheskikh organizacij razlichnyh form sobstvennosti: dannye sociologicheskogo issledovaniya // Saratovskij nauchno-medicinskij zhurnal. 2018. №2. URL: [https://cyberleninka.ru/article/n/motivatsiya-meditsinskogo-personala-stomatologicheskikh-organizatsiy-razlichnyh-form-sobstvennosti-dannye-sotsiologicheskogo-\(data-obrashcheniya:09.03.2023\)](https://cyberleninka.ru/article/n/motivatsiya-meditsinskogo-personala-stomatologicheskikh-organizatsiy-razlichnyh-form-sobstvennosti-dannye-sotsiologicheskogo-(data-obrashcheniya:09.03.2023)).
- 11 Sabitova A., Hickling LM, Toledbayev M., Jovanović N., Priebe S. Job morale of physicians and dentists in Kazakhstan: a qualitative study. BMC Health Serv Res. 2022 Dec 10;22(1):1508. doi: 10.1186/s12913-022-08919-x. PMID: 36496368; PMCID: PMC9737959.
- 12 Kikava D.O., Sarajkina D.S., Pichugina N.N. Gigienicheskie aspekty raboty vrachej stomatologov // BМIK. 2016. №7. URL: [https://cyberleninka.ru/article/n/gigienicheskie-aspekty-raboty-vrachej-stomatologov-\(data-obrashcheniya:19.03.2023\)](https://cyberleninka.ru/article/n/gigienicheskie-aspekty-raboty-vrachej-stomatologov-(data-obrashcheniya:19.03.2023)).
- 13 Sabitova A., McGranahan R., Altamore F., Jovanovic N., Windle E., Priebe S. Indicators Associated With Job Morale Among Physicians and Dentists in Low-Income and Middle-Income Countries: A Systematic Review and Meta-analysis. JAMA Netw Open. 2020 Jan 3;3(1):e1913202. doi: 10.1001/jamanetworkopen.2019.13202. PMID: 31922555; PMCID: PMC6991249.

Сведения об авторах:

- Сыздыкова Ажар Булатовна** – PhD докторант 3 курса обучения по образовательной программе «Общественное здравоохранение», КазНМУ им. С.Д. Асфендиярова. e-mail: azharachka@icloud.com. <https://orcid.org/0000-0002-7973-2508>. Телефон: 87013444123.
- Тогузбаева Карлыгаш Кابدешевна** – доктор медицинских наук, профессор, заведующая курсом профилактической медицины, КазНМУ им. С.Д. Асфендиярова, г.Алматы, Казахстан; e-mail: toguzbaeva.k@kaznmu.kz, <https://orcid.org/0009-0000-2063-8114>
- Файзуллина Камила Мухаметкалиевна** – PhD, доцент кафедры политики и менеджмента здравоохранения, КазНМУ им. С.Д. Асфендиярова, г.Алматы, Казахстан. <https://orcid.org/0000-0002-2031-9444> e-mail: faizullina.k@kaznmu.kz.
- Сыздыкова Айман Булатовна** – кандидат медицинских наук, врач высшей категории, старший преподаватель кафедры терапевтической и детской стоматологии НУО КРМУ, г.Алматы, Казахстан; <https://orcid.org/0009-0007-1405-3647>. e-mail: akbet61@mail.ru
- Бекказинова Данара Булатовна** – кандидат медицинских наук, менеджер по контролю качества ОСМК ТОО "INVIVO" (ИНВИВО), г.Алматы, Казахстан. e-mail: x5danara@mail.ru

Авторлар туралы ақпарат:

- Сыздыкова Ажар Булатовна** – С.Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ «Қоғамдық денсаулық сақтау» білім беру бағдарламасы бойынша 3 курс PhD докторанты. e-mail: azharachka@icloud.com. <https://orcid.org/0000-0002-7973-2508>. Телефон: 87013444123.
- Тогузбаева Карлыгаш Кابدешевна** – С.Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ профилактикалық медицина курсының меңгерушісі, медицина ғылымдарының докторы, профессор; Алматы қ., Қазақстан. e-mail: toguzbaeva.k@kaznmu.kz, <https://orcid.org/0009-0000-2063-8114>
- Файзуллина Камила Мухаметкалиевна** – PhD, С.Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ денсаулық сақтау саясаты және менеджменті кафедрасының доценті. Алматы қ., Қазақстан <https://orcid.org/0000-0002-2031-9444> e-mail: faizullina.k@kaznmu.kz.
- Сыздыкова Айман Булатовна** – медицина ғылымдарының кандидаты, жоғары санатты дәрігер. ҚРМУ терапиялық және балалар стоматологиясы кафедрасының аға оқытушысы, Алматы қ., Қазақстан; <https://orcid.org/0009-0007-1405-3647>. e-mail: akbet61@mail.ru
- Бекказинова Данара Булатовна** – медицина ғылымдарының кандидаты, «INVIVO» ЖШС ОСМК (ИНВИВО) сапаны бақылау жөніндегі менеджері, Алматы қ., Қазақстан. e-mail: x5danara@mail.ru

Author information:

- Syzdykova Azhar Bulatovna** – PhD student of the 3rd year of study in the educational program "Public Health", Asfendiyarov KazNMU. e-mail: azharachka@icloud.com. <https://orcid.org/0000-0002-7973-2508>. Phone: 87013444123.
- Toguzbayeva Karlygash Kabdeshевна** – Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of the course of preventive medicine, Asfendiyarov KazNMU, Almaty, Kazakhstan; e-mail: toguzbaeva.k@kaznmu.kz, <https://orcid.org/0009-0000-2063-8114>
- Faizullina Kamila Mukhametkaliyevna** – PhD, Associate Professor of the Department of Health Policy and Management, Asfendiyarov KazNMU, Almaty, Kazakhstan. <https://orcid.org/0000-0002-2031-9444> e-mail: faizullina.k@kaznmu.kz.
- Syzdykova Aiman Bulatovna** – Candidate of Medical Sciences, Doctor of the Highest Category, Senior Lecturer of the Department of Therapeutic and Pediatric Dentistry of the National Educational Institution of the KRMU, Almaty, Kazakhstan; <https://orcid.org/0009-0007-1405-3647>. e-mail: akbet61@mail.ru
- Bekkazynova Danara Bulatovna** – Candidate of Medical Sciences, Quality Control Manager OSMK LLP "INVIVO" (INVIVO), Almaty, Kazakhstan. e-mail: x5danara@mail.ru

Вклад авторов. Все авторы принимали равносильное участие при написании данной статьи.

Конфликт интересов – не заявлен.

Данный материал не был заявлен ранее, для публикации в других изданиях и не находится на рассмотрении другими издательствами. При проведении данной работы не было финансирования сторонними организациями и медицинскими представительствами. Финансирование – не проводилось.

Авторлардың үлесі. Барлық авторлар осы мақаланы жазуға тең дәрежеде қатысты.

Мүдделер қақтығысы – мәлімделген жоқ.

Бұл материал басқа басылымдарда жариялау үшін бұрын мәлімделмеген және басқа басылымдардың қарауына ұсынылмаған. Осы жұмысты жүргізу кезінде сыртқы ұйымдар мен медициналық өкілдіктердің қаржыландыруы жасалған жоқ. Қаржыландыру жүргізілмеді.

Authors' Contributions. All authors participated equally in the writing of this article.

No conflicts of interest have been declared.

This material has not been previously submitted for publication in other publications and is not under consideration by other publishers. There was no third-party funding or medical representation in the conduct of this work. Funding - no funding was provided.